

POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUELINKEINON KEHITTÄMISSTRATEGIA 2020

– Yhteistyöllä matkailuelinkeinosta kasvua ja
kansainvälisyyttä!

Taitto: Pohjois-Pohjanmaan liitto / AV

Kannen kuvat: Ainolanpuisto, Visit Oulu
Kitkajoki, Ruka-Kuusamo Matkailu ry
Syöte, Oulun Matkailu Oy
Kuusamo, Ruka-Kuusamo Matkailu ry

Julkaisu A:57
ISBN 978-952-5731-45-3
ISSN 1236-8385

LUKIJALLE

Matkailu on maailmanlaajuinen ja yleisestä taloustilanteesta huolimatta edelleen vahva kasvuala. Matkailuelinkeinon kehitys ei ole itsestään selvää, vaan sen edistämiseksi on jatkettava pitkäjänteistä ja määrätietoista työtä. Keskeistä on tunnistaa ja toteuttaa alueen kannalta vaikuttavimmat toimenpiteet. Matkailuelinkeinon merkitys kasvualana on tunnistettu myös Pohjois-Pohjanmaalla. Alueen kehittämistä linjaavassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa matkailuelinkeino on nostettu Pohjois-Pohjanmaan kehitettäväksi kärkitoimialaksi. Tavoitteissa painotetaan matkailukeskusten kehittämistä ja erityisesti aluetaloudellisten hyötyvaikutuksen aikaansaamista erilaistuvilla matkailualueilla – matkailuelinkeino on alueellisen kehittämisen väline, jonka kehittäminen synnyttää aluetaloudellisia hyötyvaikutuksia Pohjois-Pohjanmaalla.

Työ- ja elinkeinoministeriön selvitysmies Perttu Vartiainen painottaa, että eurooppalaista aluepoliittista ajattelua ohjaa entistä voimakkaammin paikkaperustainen aluekehittäminen. Tällöin kehittämisen painopiste on korostetusti paikallisessa toimintaympäristössä (toiminnallisessa pöytäaluetaloudessa) ja siellä tapahtuvassa kehittämisessä, joka tarjoaa tietäntyyppisille ja tietyille alueille ominaisen kehityspotentialin. Matkailuelinkeinon voimistuva trendi on matkailukeskusten ja niitä ympäröivien matkailualueiden vahvistaminen sekä samanaikaisesti tapahtuva kärkimatkailukeskusten profiloiminen ja keskinäisen vuorovaikutuksen monipuolistaminen. Sijaintipaikasta riippumatta kaupungeissa ja maaseutumaaisilla alueilla matkailun kehittämisen luonteenomainen piirre on matkailu- ja palvelualan yritysten sekä tapahtumajärjestäjien uudenlainen yhteistyö ja rooli alueen kehityksen vauhdittajana.

Pohjois-Pohjanmaan matkailun kehittämisstrategian 2020 tarkoitus on tarkentaa ja konkretisoida matkailuelinkeinon kehittämisen kansallisia ja maakunnallisia tavoitteita. Työssä esitettävät matkailuelinkeinoja ja alueellista kehittämistä suuntaavat tavoitteet ja toimenpiteet on tunnistettu yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskusten ja alueen toimijoiden kanssa. Kehittämistoimenpiteet perustuvat toimijoiden lähtökohtiin ja tarpeisiin, sillä ne ovat nousseet esiin alueella laadituista matkailustrategioista ja matkailuelinkeinon toimijoiden kanssa käydyissä alueellisissa tapaamisissa. Strategia on laadittu vuoden 2015 aikana ja sen toteutusta on ohjannut Pohjois-Pohjanmaan liiton asettama matkailun kehittämistoimikunta. Kehittämisstrategian toimenpiteiden toteuttamisessa tärkein väline ovat ohjelmakaudella 2014–2020 käytössä olevat Euroopan unionin rakennerahasto ja maaseutuohjelma sekä kansainväliset rahoitusohjelmat.

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon visio – Yhteistyöllä matkailuelinkeinosta kasvua ja kansainvälisyyttä! – kannustaa kaikki mukaan kehittämään matkailuelinkeinoja Pohjois-Pohjanmaan parhaaksi.

Samuli Pohjamo
maakuntahallituksen
puheenjohtaja

Pekka Mäntynen
Pohjois-Pohjanmaan liiton matkailun
kehittämistoimikunnan puheenjohtaja

Pauli Harju
maakuntajohtaja

Jussi Rämetsä
suunnittelujohtaja

1 MATKAILUELINKEINON TRENDIT JA ALUEELLINEN KEHITTÄMINEN

Suomen matkailumarkkinoiden kehityksen perustrendinä vahvistuvat ympäristötietoisuuden korostuminen, asiakasryhmien pirstaloituminen ja internetin merkityksen kasvu. Ympäristötietoisuus näyttäytyy ympäristöasioiden ja maisemallisten arvojen huomioimisena alueellisten matkailukeskusten mahdollistavassa kehittämisessä ja koko elinkeinoa koskevassa markkinoinnissa uusille asiakassegmenteille. Toinen matkailukeskusten ja -yritysten tulevaisuuteen vaikuttava tekijä ovat uudet ja vahvasti eriytyneet asiakasryhmät, mikä edellyttää toimialalta herkkyyttä ja asiantuntijuutta tunnistaa uudenlaiset asiakkaat ja niiden muuttuvat tarpeet. Digitalisaation myötä internetin ja sähköisten palveluiden merkityksen kasvu synnyttää uudenlaisia ja nopeasti muuttuvia liiketoimintamahdollisuuksia matkailupalveluiden markkinointiin, vertaisarviointeihin ja ostamiseen. Nämä ohjaavat myös matkailijoiden kulutuskäyttäytymistä ja siten palveluketjujen laaja-alaista kehittämistä.

Työ- ja elinkeinoministeriön *Matkailutilipito* tarkastelee matkailuelinkeinon vuoden 2012 talous- ja työllisyysvaikutuksia. Sen mukaan matkailun kokonaiskysyntä on Suomessa 14,5 miljardia euroa, josta kansainvälisten matkailijoiden kysyntä oli lähes kolmannes. Matkailuelinkeino työllisti 136 500 henkilöä, joka vastaa noin 5 prosenttia kaikista työllisistä. Suomessa matkailu on kasvanut viime vuosina noin neljä kertaa nopeammin kuin muu kansantalous, mutta elinkeinon kasvu on taittunut vuonna 2013.

Suomen matkailustrategiassa vuoteen 2020 linjattiin julkisen sektorin panosta matkailun elinkeinotoiminnan kehittämisessä. Keskeinen ajatus on, että matkailun tunnistettuja vahvuuksia vahvistetaan ja matkailukeskusten kasvuhakuisia ja verkostoituneita yrityksiä autetaan menestymään. Matkailuelinkeino työllistää ja tuo verotuloja valtiolle ja kunnille kaikkialla Suomessa. Sen kehittämiseen kannustavat seuraavat tekijät:

- matkailu on kansantaloudellisilta kerrannaisvaikutuksiltaan merkittävä toimiala, jonka taloudelliset vaikutukset näkyvät useilla toimialoilla
- matkailu on voimakkaasti työllistävä ala, jonka työllisyys painottuu mikroyrityksiin, PK-sektorille ja nuorisotyöpaikkoihin
- matkailu tuo alueille vaurautta ja hyvinvointia tasoitteiden aluekehityksen vaikutuksia
- matkailulla on potentiaalia kasvaa erityisesti kansainvälisten matkailijoiden kasvun myötä. Kuitenkin kasvun aikaansaaminen ja kansainvälistyminen vaativat toimialan uudistumista ja palveluiden tuotannon tehostamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön *Matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartan 2015–2025* päämäärä on, että Suomi on vuonna 2025 Pohjois-Euroopan ykkösmatkailukohde. Matkailutarjonta koostuu elämyksistä, jotka edustavat korkeaa laatua ja joiden hinta-laatusuhde on kilpailukykyinen. Tuotekokonaisuudet ovat yksityishenkilöille ja ammattilaisille helppo löytää ja ostaa. Kasvuun ja kansainvälistymiseen panostaville yrityksille tarjotaan kilpailukykyinen

toimintaympäristö. Panostus elinkeinon osaamisen ja kyvykkyyksien rakentamiseen tuottaa tulosta. Markkinoinnin ja myynnin asiakaslähtöisten ratkaisujen ohella digitaaliset ratkaisut lisäävät elämyksellisyyttä ja parantavat kannattavuutta. Kestävä matkailu, kannattavuus, uudet yhteistyömallit ja laatujohtaminen ovat keskeisiä menestyksen tukipilareita. Yhteistyö ja kumppanuus ovat maailmanluokkaa.

Kasvun ja uudistumisen tiekartan teema on yhdessä enemmän ja sen strategiset painopisteet ovat

- matkailukeskusten ja yritysverkostojen teemapohjaisen yhteistyön vahvistaminen sekä uudet avaukset tuotekehityksessä, myynnissä ja markkinoinnissa
- kilpailukykyisen ja monipuolisen tarjonnan kehittäminen matkailun ja muiden alojen rajapinnoista
- markkinointitoimenpiteiden vaikuttavuuden lisääminen ja tuotteiden helppo ostettavuus
- kasvua ja uudistumista tukeva kilpailukykyinen matkailun toimintaympäristö.

Kärkitavoitteiden toteuttamiseksi on valmisteltu strategiset ohjelmat. Ne ovat *Stopover Finland* Aasian matkailijoiden lyhyiden vierailuiden toteuttamiseksi mannerten välisten lentojen välilaskun aikana, *Merellinen saaristo kansainvälisesti tunnetuksi* kokoamalla teeman palvelut ja tuotteet helposti eurooppalaisten matkailijoiden saataville sekä *Finrelax*, jonka avulla on tarkoitus kehittää Suomesta hyvinvointimatkailun kärkimä. Kuvattujen tuotekehitys- ja markkinointiohjelmien koordinaatiosta ja käynnissä olevista katto-ohjelmista vastaa Visit Finland. Lisäksi matkailuelinkeinon eri tahojen toimintaa ja roolia kirkastetaan sekä alueilla, joissa matkailu on yksi maakuntaohjelman painopistealue, suositellaan perustettavaksi maakuntaliiton ja ELY-keskuksen yhteinen matkailutyöryhmä.

Tavoitteena on, että matkailuelinkeino kasvaa merkittävästi vuoteen 2025. Kasvu näkyy matkailuelinkeinon vaikutuksessa aluetalouteen (mm. matkailutulo, matkailuklusterin yritysten liikevaihto ja työpaikat) ja uusien pääomasijoitusten toteutumisena. Kansallisella tasolla kansainvälisiltä markkinoilta odotetaan noin 5 prosentin vuosikasvua ja kotimaan markkinoilta 2 prosentin kasvua.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2014–2017 kärkitavoite on, että matkailuelinkeino kasvavana ja kansainvälistyvänä ventialana monipuolistaa aluetaloutta. Matkailun kehittämisen keskeiset toimenpiteet ovat imagon rakentaminen ja markkinoinnin tehostaminen uusien asiakkaiden tavoittamiseksi. Toimenpiteet on kustannustehokasta toteuttaa yhteistoiminnassa kansallisten ja erityisesti Pohjois-Suomen toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kansainvälisen matkailun kehittämiseen tähtäävä yhteistoiminta tarjoaa uudenlaisia mahdollisuuksia kohteiden kiinnostavuuden lisäämiseksi, myynnin tehostamiseksi ja matkustusmuotojen kehittämiseksi. Koillismaalla Lappi-brändistä saadaan lisäarvoa vahvistamalla kansainvälistä vetovoimaa yhdistellen eksoottisia ja laadukkaita palveluita tarjoavia luonto- ja elämyspalveluita.

Pohjois-Pohjanmaalla on monipuolista kaupunkimaista, tunturien, metsien ja meren rannikon vetovoimaa ja palvelutarjontaa. Esimerkiksi nykyiset ja mahdollisesti perustettavat uudet kansallispuistot ja maailmanperintökohteet luovat puitteita matkailupalveluiden kehittämislle. Myös Geopark ja vastaavat verkostot lisäävät luonnon vetovoimaa ja tunnettua kotimaassa ja kansainvälisesti. Matkailukeskusten yhteinen haaste on kehittää ympärivuotista matkailua. Matkailukeskusten ja -palveluiden kehittämisessä keskeinen työkalu ovat alueen lähtökohdista ja elinkeinoelämän tarpeista lähtevät masterplan-suunnitelmat. Niitä on mahdollista uudistaa vastaamaan kansainvälisyyden ja uusien asiakassegmenttien kysyntää ja matkustusmotiveita. Matkailukeskusten kehittäminen tukee ja vahvistaa erityisesti maaseutumaisilla alueilla palvelu- ja yhdyskuntarakennetta sekä alueellista saavutettavuutta.

Syöte, kuva Oulun Matkailu Oy

2 POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUELINKEINON KEHITTÄMISSTRATEGIAN TARKOITUS JA VALMISTELUPROSESSI

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisstrategian pääpaino on alueen kehittämisessä. Näin ollen kehittämisstrategian tavoitteissa ja toimenpiteissä kuvataan kärkimatkailukeskusten asettamat tavoitteet ja kehittämisen toimenpiteet, mutta pääpaino on maakunnan tason – varsin yleispiirteisissä – tavoitteissa ja toimenpiteissä. Keskeisiä lähtökohtia ovat kansallinen matkailustrategia, Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma, Euroopan unionin ohjelmärahoitus ja matkailukeskusten strategia-asiakirjat. Aluetalouden ja matkailun kehitystä kuvaavat tunnusluvut tuotetaan Kajaanin ammattikorkeakoulun toteuttamassa tutkimus- ja kehityshankkeessa.

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisstrategiassa on tarkoitus linjata ja tunnistaa ne toimenpiteet, joilla voidaan vastata sekä kansallisiin matkailuelinkeinon strategiisiin kehityshaasteisiin että Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman kärkitoimenpiteisiin, jotka ovat kiteytettynä seuraavat:

- kansainvälisen ja kansallisen kilpailukyvyyn kehittäminen:
 - vahvistamalla vientimarkkinointia
 - tehostamalla myyntiä kotimaassa ja kansainvälisillä markkinoilla
 - kehittämällä tuote- ja palveluosaamista
 - kehittämällä matkailu- ja lähiruokatoimijoiden yhteistyötä
- matkailukeskusten kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen
- matkailuyrittäjyyden jatkuvuuden turvaaminen ja yrittäjien jaksamisen tukeminen
- matkailualan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen
- matkailukeskusten saavutettavuuden ja perusinfrastruktuurin kehittäminen sekä matkaketjujen kehittäminen

Matkailuelinkeinon kehittämisstrategia on laadittu tiiviissä vuorovaikutuksessa alueen matkailuelinkeinon toimijoiden kanssa. Suunnitteluprosessissa on viisi työvaihetta. Toimenpiteitä ovat matkailuelinkeinon nykytilanteen ja ennusteiden monipuolinen analysointi sekä kärkimatkailukeskusten strategia-asiakirjojen, tavoitteiden ja toimenpiteiden koostaminen. Näiden pohjalta on muodostettu strategiset toimenpidetason kokonaisuudet ja kiteytetään keskeiset toimenpiteet yhteistyössä toimijoiden kanssa. Alueelliset tapaamiset on järjestetty Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa, Pudasjärvellä, Rokua Geopark -alueella sekä Keskipisteen, Raahen ja Metsähallituksen Pohjanmaan Luontopalveluiden toimijoiden kanssa. Matkailuelinkeinon kehittämisstrategian valmistelua on ohjannut Pohjois-Pohjanmaan matkailun kehittämistoimikunta.

Kehittämisstrategian luonnoksesta pyydettiin laajasti kommentteja alueen keskeisiltä toimijoilta syyskuussa 2015. Kommentteja saatiin 18 kappaletta mm. työ- ja elinkeinoministeriöltä, Visit Finland/Finpro ry:ltä, korkea-asteen oppilaitoksilta, valtion aluehallinnolta, naapurimaakuntien liitoilta sekä alueen seutukunnilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä. Työ viimeisteltiin saatujen kommenttien perusteella ja hyväksyttiin maakuntahallituksessa 9.11.2015.

3 POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUELINKEINON KEHITYS JA ALUETALOUS

3.1. Matkailuklusteri ja suhde aluetalouteen

Pohjois-Pohjanmaan matkailuklusteriin sisältyvät toimialat ovat majoitus, ravitsemistoiminta, ohjelmapalvelutoiminta (matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien varaushpalvelut, urheilutoiminta, huvi- ja virkistyspalvelut ja muut henkilökohtaiset palvelut, kulttuuri ja viihdetoiminta) sekä henkilöliikenne ja liikennettä palveleva toiminta.

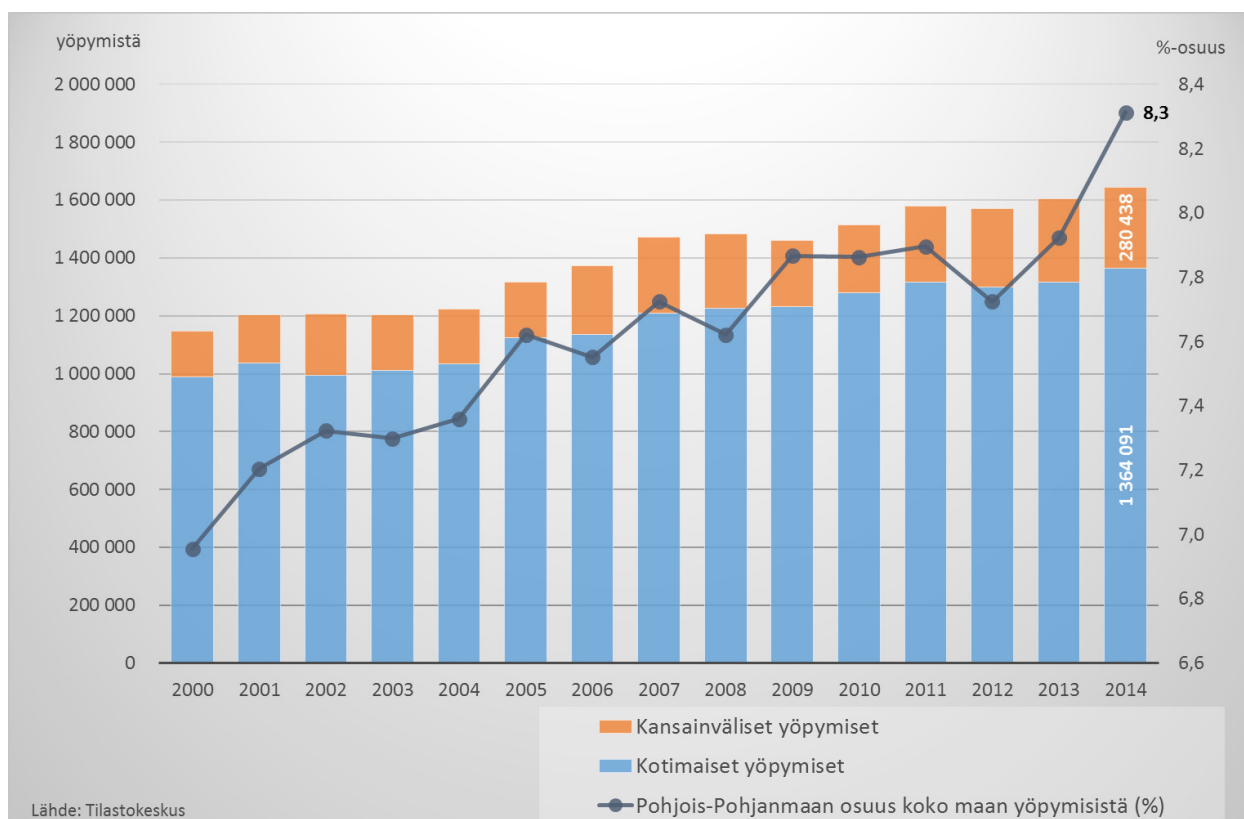
Pohjois-Pohjanmaalla matkailuklusterin kasvu on jatkanut voimakasta kasvun trendiä viimeisen vuosikymmenen aikana (kuva 1). Erityisen suuri lisäys on tapahtunut yritysten liikevaihdossa. Henkilöstömäärän (kokopäivätyölliset) trendi on ollut kasvava, mutta kehitys ei ole viime vuosina ollut yhtä suuri kuin liikevaihdon kasvu. Kuitenkin selkeän myönteinen piirre Pohjois-Pohjanmaan matkailussa on, että matkailuklusterin kehitys on kokonaisuutena jatkanut voimakasta kasvu-uraa myös viime vuosina huolimatta yleisestä taloustilanteesta ja Venäjän tilanteesta.

Kuva 1. Pohjois-Pohjanmaan matkailuklusterin henkilöstön ja liikevaihdon trendit vuosina 2005–2014.

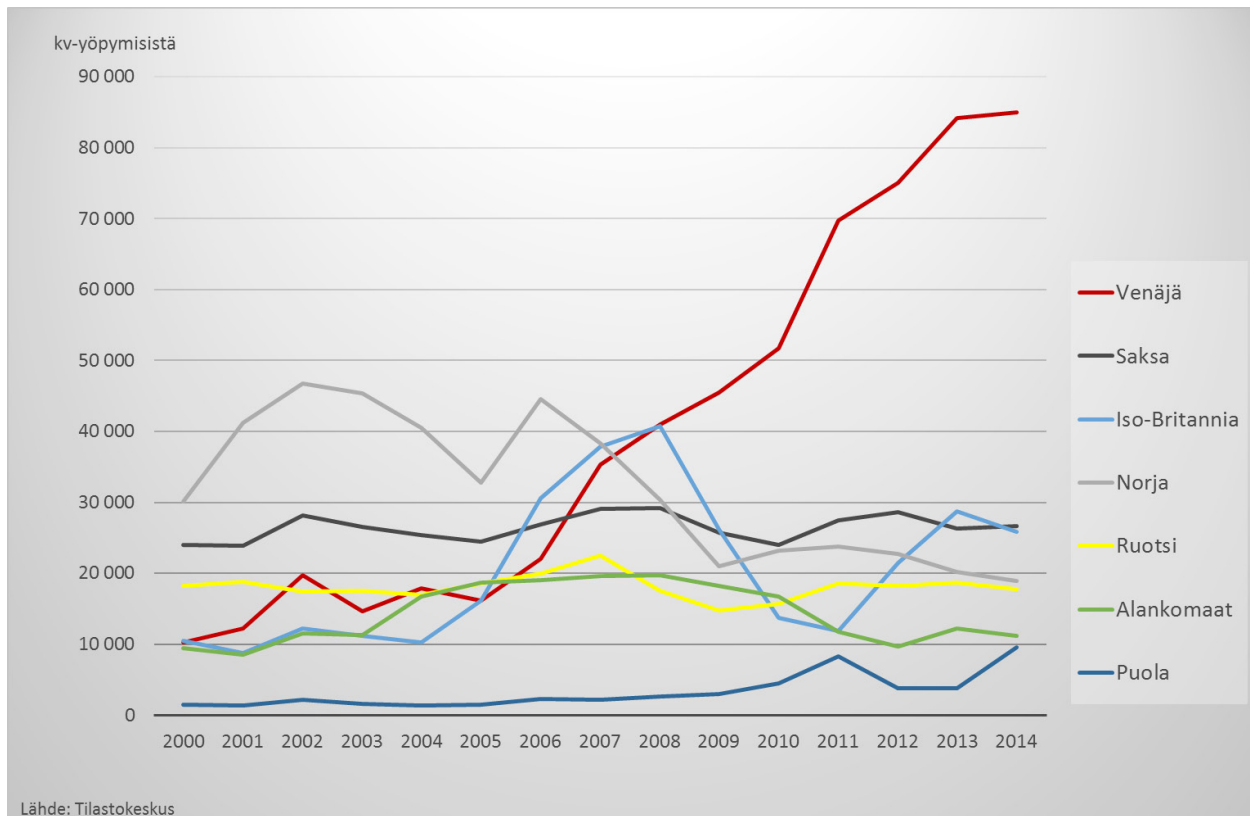
3.2. Matkailuelinkeinon kehitys ja nykytila

Tilastokeskus rekisteröi Pohjois-Pohjanmaalla yli 1,6 miljoonaa yöpymistä vuonna 2014 (kuva 2)¹. Se vastaa reilua 8 prosenttia koko maan yöpymisistä. Pohjois-Pohjanmaa on valtakunnan kolmanneksi suurin matkailualue edellään vain pääkaupunkiseutu ja Lappi. Yöpymiset painottuvat kesäaikaan, erityisesti heinäkuuhun, kevättalveen ja vuodenvaihteeseen. Kausivaihteluissa on kuitenkin merkittäviä alueellisia eroja. Kansainvälisten matkailijoiden yöpymisten kasvu on ollut yli 40 prosenttia vuosina 2000–2014. Lisäys oli toiseksi suurinta koko maassa. Vuonna 2014 rekisteröitiin yli 280 000 kansainvälistä yöpymistä, joka on noin 17 prosenttia maakunnan kaikista yöpymisistä.

Kuva 2. Kotimaisten ja kansainvälisten matkailijoiden yöpymisten ja markkinaosuuden kehitys suhteessa koko maan yöpymisvuorokausiin Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 2000–2014.

¹ Tilastokeskuksen Majoitustilasto sisältää tietoja rekisteröityjen majoitusliikkeiden, hotellien, motellien, matkustajakotien, retkeilymajojen, lomakylä- ja leirintäalueiden toiminnasta. Tilastoinnin piiriin kuuluvat majoitusliikkeet, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat. Tietoja tuotetaan maakunnittain ja kunnittain. Kuntatason tietojen julkaisun edellytyksenä on vähintään neljä em. kriteeriä täyttävää yritystä. Näin ollen Tilastokeskuksen rekisteröidyt tiedot eivät sisällä kaikkia matkailijoiden yöpymisiä. Yleensä matkailukeskusten paikkakunnat tilastoivat keskusvaraamoiden ja vastaavien kautta tarkemmin ja kattavammin yöpymistiedot, mutta tiedot eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Alueellisen vertailtavuuden vuoksi Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisstrategiassa 2020 käytetään yksinomaan Tilastokeskuksen julkaisemia virallisia majoitustietoja.

Kuva 3. Kansainvälisten matkailijoiden yöpymisten kehitys Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 2000–2014.

Pohjois-Pohjanmaalla vierailee useita kansallisuuksia (kuva 3). Suurimmat asiakasryhmät ovat venäläiset, saksalaiset, britit, norjalaiset, ruotsalaiset ja hollantilaiset matkailijat. Vuosituhannen alusta suurin kasvu on venäläisten yöpymisten määrässä. Saksalaisten, ruotsalaisten ja hollantilaisten matkailijoiden yöpymiset ovat säilyneet suhteellisen vakaina, mutta norjalaisten määrä on kääntynyt laskuun. Brittien yöpymisiä luonnehtivat vuosittaiset vaihtelut.

4 POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUELINKEINON ALUERAKENNE JA MATKAILUALUEET

4.1. Kärkimatkailukeskusten tarjonta ja kysyntä

Pohjois-Pohjanmaa on yhteistyön maakunta. Matkailuelinkeinon kehittämisessä on luontevaa tehdä hallinnolliset rajat ylittävää yhteistyötä kansainvälisesti lähialueilla ja kansallisesti erityisesti Lapin, Kainuun, Keski-Pohjanmaan ja Keski-Suomen matkailukeskusten kanssa. Pohjoiset alueet yhdistävinä kansainvälisinä linkkeinä toimivat Arctic Airlin -lentoyhteys (Oulu–Luulaja–Tromssa) ja Euroopan laajuisen TEN-T-ydinverkon osana Botnian käytävä.

Pohjois-Pohjanmaan matkailun aluerakenne koostuu viidestä profiililtaan erilaisesta ja toisiaan täydentävästä matkailualueesta, jotka ovat Ruka–Kuusamo, Oulun kaupunki ja kaupunkiseudun kohteet, Kalajoki, Syöte ja Rokua Geopark -alue (kuva 4). Matkailualueiden vaikutusalueet ovat limittäisiä ja maantieteellisesti laajoja, jonka mukaisesti tavoitteet vahvistavat keskinäistä yhteistyötä ja laaja-alaista alueellista kehittämistä.

Pohjois-Pohjanmaan kansainvälistyvät kärkimatkailukeskukset koostuvat matkailupalveluiden ydinalueista ja niiden tarjontaa monipuolistavista päiväkäyntivyöhykkeen kohteista, joiden vetovoima perustuu luonto- ja kulttuurituotteisiin, kaupallisiin palveluihin ja virkistyskohteisiin. Myös kärkimatkailukeskusten ulkopuolella sijaitsee runsaasti matkailu- ja maaseutuyrityksiä ja vetovoimaisia tapahtumia, jotka lisäävät matkailukeskusten vetovoimaisuutta ja alueen elinvoimaisuutta.

Koillismaan tärkein ja toiminnallisesti monipuolisin matkailukeskus on Ruka. Hiihtokeskuksen palvelut painottuvat talvisesonkiin. Lapland Airports -konseptiin kuuluvan Kuusamon lentoaseman vaikutusalue kattaa Pohjois-Pohjanmaalla Koillismaan alueen. Saavutettavuus on suhteellisen monipuolinen Kuusamon lentoaseman reitti- ja charter-lentoyhteyksien ja niitä tukevien matkaketjujen vuoksi.

Matkailun kansainvälistymisen ja elinkeinoelämän kehityksen keskeinen edellytys ovat toimivat kotimaan ja kansainväliset lentoyhteydet. Matkailijoita palvelevat tieliikenteen väylät ovat valtatiet 5 ja 20.

Kuusamossa on monipuolinen ja kasvava majoituskapasiteetti. Matkailijoiden yöpymisten määrä on kasvanut tasaisesti vuosina 2000–2014. Vuonna 2014 Tilastokeskuksen rekisteröityjen yöpymisten määrä oli lähes puoli miljoonaa, joista kansainvälisten matkailijoiden osuus oli viidennes (kuvat 5 ja 6). Kysyntä painottuu kevättalveen, mutta kasvavia kausia ovat kesä ja ruska-aika.

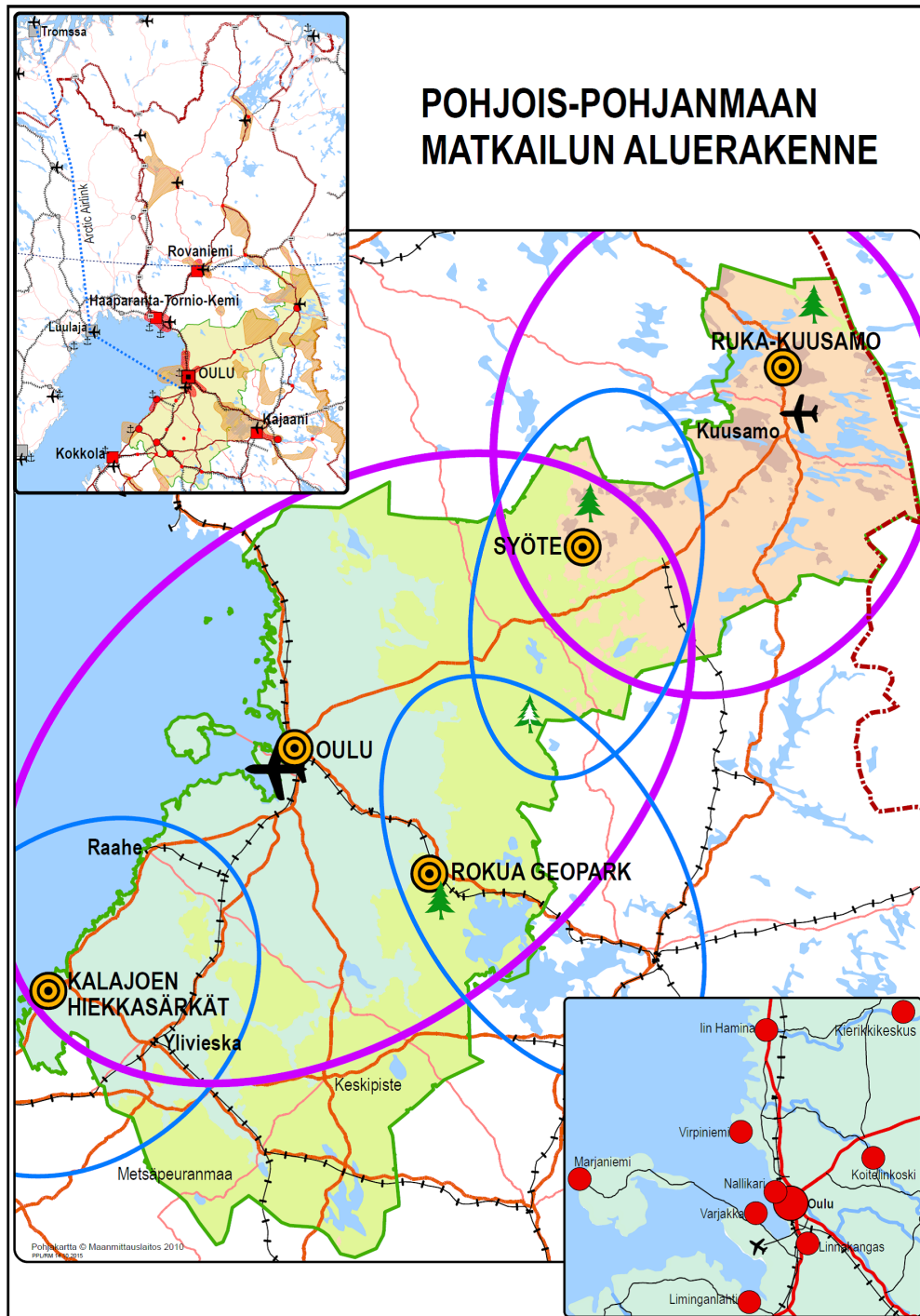
Kuusamon matkailukaupunki koostuu Rukan ohella keskusten palvelutarjonnasta ja päiväkäyntivyöhykkeen vetovoimaista luonto- ja erämaisista kohteista. Esimerkiksi Oulangan kansallispuistossa vierailee vuosittain noin 180 000 kävijää. Taivalkosken matkailun vetovoima pohjautuu paikallisiin kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluihin, joita käyttävät kotimaiset ja kansainväliset asiakkaat. Koillismaalla tavoitteena on, että talvikaudella kehittämisen painopiste on vahvasti matkailukeskuksen myynnissä ja markkinoinnissa erityisesti Keski-Euroopan ja Aasian markkinoilla, kun taas kesällä ja laajemmin lumettomana aikana kehitetään ensisijaisesti uusia palveluita ja tapahtumia.

Oulun kaupungin ja kaupunkiseudun vetovoima perustuu kaupunkipalveluihin, kokous- ja kongressimatkailuun sekä vapaa-ajan palveluihin. Vapaa-ajan kesäkohteista merkittävien pohjoisessa on Nallikarin alue, josta suunnitellaan eri vuodenaikojia palvelevaa monipuolista matkailukeskusta. Muita merkittäviä kohteita ovat Oulun keskusta ja Oulujoen suistoalue. Suuri merkitys matkailuelinkeinolle on monipuolisilla ja kansainvälisillä tapahtumilla eri vuodenaikoina sekä seudullisilla matkailu- ja virkistyskohteilla, kuten Liminganlahden, Kierikkikeskuksen, Virpiniemen ja Hailuodon matkailukohteilla (ks. tarkemmin kohteet kuvasta 4). Kansalliset ja kansainväliset kokoukset ja kongressit lisäävät Oulun vahvan ja monitieteisen korkeakoulu- ja tutkimus-

yhteisön tunnettuutta. Edellä mainitut tekijät monipuolistavat kaupunki-imagoa ja mahdollistavat matkailutulon kasvattamisen. Oulun kaupungin imagoa rakennetaan Capital of Northern Scandinavia -teemalla.

Oulun kaupunkiseudun matkailukysyntä on ympärivuotista, vaikka suurin kysyntä ajoittuu kesäloma-aikaan. majoituskapasiteetti on säilynyt suhteellisen vakaana 2000-luvulla, mutta rekisteröityjen yöpymisten määrä on vahvasti

kasvava. Vuonna 2014 yöpymisiä oli yhteensä noin 600 000 vuorokautta, joista kansainvälisten matkailijoiden osuus oli viidennes. Oulu toimii kansainvälisenä porttina Pohjoiseen. Oulussa on Suomen toiseksi vilkkain lentoasema ja sitä pyritään kehittämään kansainvälisenä kauttakulkulentoasemana kotimaisten ja kansainvälisten matkustajien tarpeisiin. Lisäksi alueella kohtaavat Euroopan laajuiseen TEN-T-ydinverkkoon kuuluvat Suomen päärata ja valtatie 4.

Kuva 4. Pohjois-Pohjanmaan matkailun aluerakenne.

Oulun Matkailu Oy toteuttaa matkailuyritysten ja kärki-matkailukohteiden yhteismarkkinointia laajalla toiminnallisella alueella. Pohjois-Pohjanmaalla toimintaan osallistuvat Oulun kaupunkiseudun lisäksi Kalajoki, Syöte ja Rokua Geopark.

Kalajoen tarjonta painottuu mereen, hiekkarantoihin sekä Kalajoen hiekkasärkkien kylpylä-, vesipuisto- ja golf-aktiviteetteihin. Suurin tapahtuma on Kalajoen Juhannus-festivaali. Matkailijoiden yöpymisten määrä on kasvava, ja vuonna 2014 Tilastokeskus rekisteröi lähes 300 000 yöpymistä. Nykyisin suurin osa matkailijoista on kotimaisia.

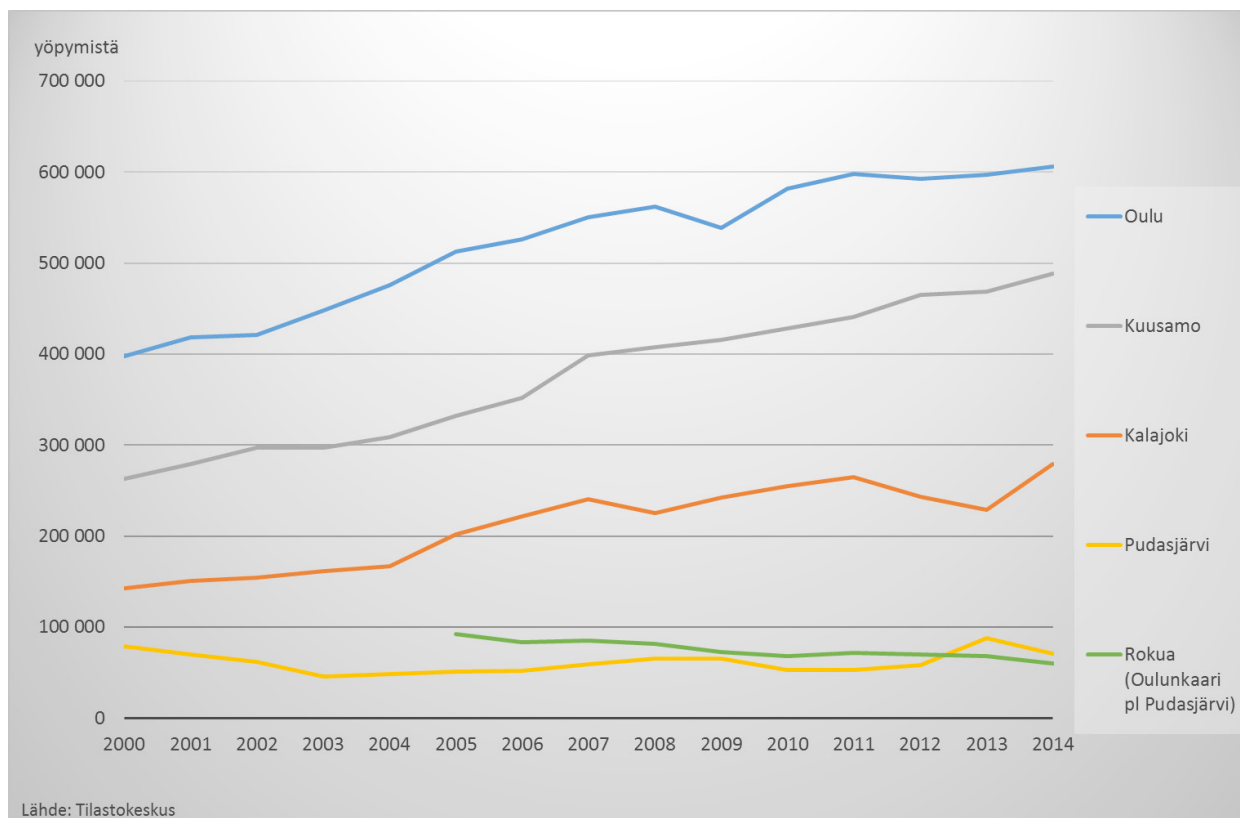
Kalajoen kysyntä on kesämatkailua, mutta kasvuohjelman tavoite on ympärivuotinen ja kansainvälinen matkailukeskus. Oulun lentoaseman vaikutusalue ja käynnissä olevat energia-alan suurhankkeet tarjoavat mahdollisuuksia matkailupalveluiden kehittämiseksi. Kalajoen matkailukaupunki painottaa toiminnallisesti ja yhdyskuntarakenteellisesti korkeatasoisen kaksoiskeskuksen kehittämistä Hiekkasärkkien ja kaupungin keskustan vyöhykkeellä saavutettavuuden kannalta tärkeän valtatie 8 suuntaisesti.

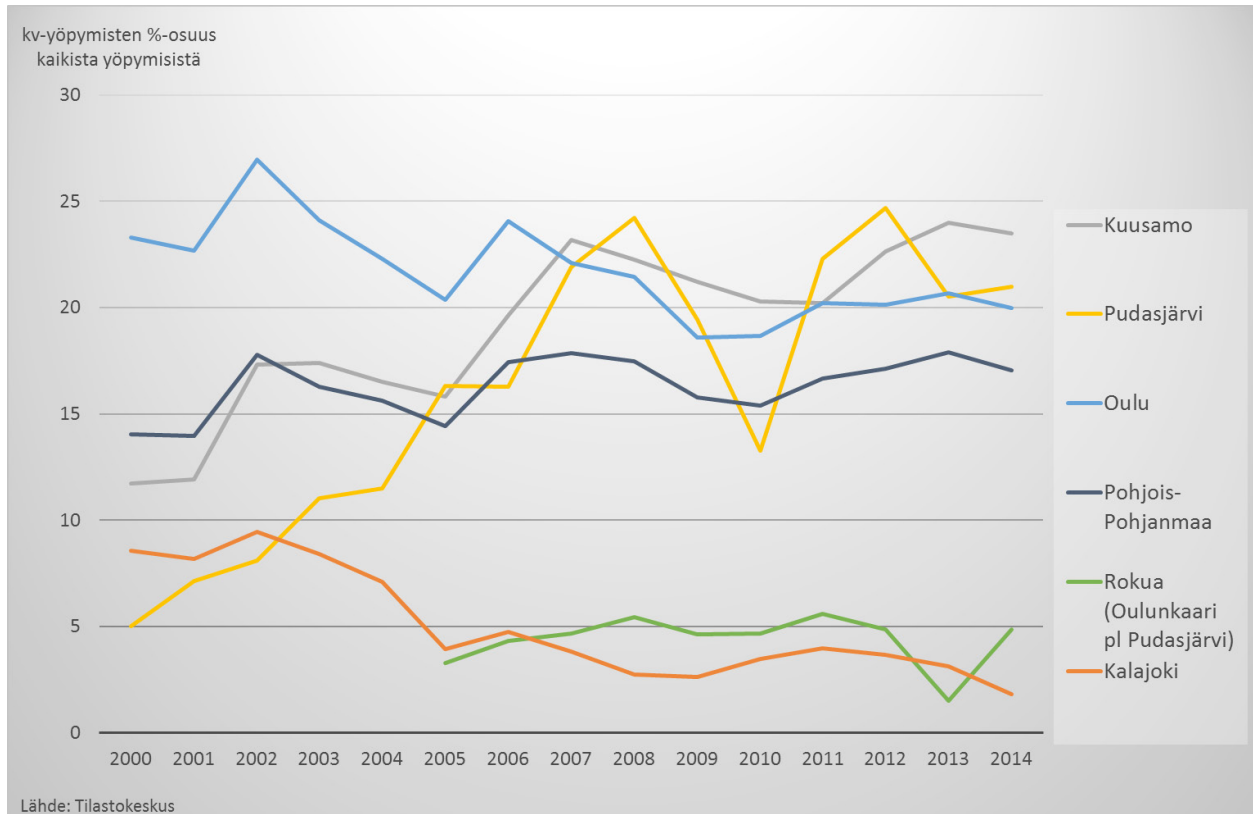
Nallikari kesäiltana, kuva BusinessOulu

Syöte on Suomen eteläisin tunturialue. Se muodostuu kolmesta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jotka ovat Iso-Syöte (kärkenä hiihtokeskus), Pikku-Syöte (kärkenä nuoris- ja kursikeskus) sekä kansallispuisto ja luontokeskus. Pudasjärven vuodepaikkojen ja matkailijoiden määrien kehitys on ollut suhteellisen vakaalla tasolla vuodesta 2000 lähtien. Suurin osa rekisteröidyistä yöpymisistä tapahtuu keväällä ja vuodenvaihteessa. Syötteen kansallispuistossa vieraillee noin 40 000 kävijää vuosittain. Uudet tapahtumat ja ohjelmapalvelu-ryitykset luovat mahdollisuuksia kasvattaa ja monipuolistaa matkailukeskuksen palvelutarjontaa. Uudet tuotteet ja tapahtumat vahvistavat hiljaisempia matkailukausia ja pidentävät nykyisiä sesonkeja. Tarjontaa pyritään kehittämään erityisesti kansainvälisille matkailijasegmenteille. Pudasjärven panostaminen hirsirakentamiseen tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia matkailulle. Saavutettavuuden kehittämisessä tärkein tavoite on joukkoliikenteen kehittäminen Syötteen ja Oulun lentoaseman välillä.

Rokua Geopark -alue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien rajalle Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kuntien alueelle. Se on Suomen ensimmäinen Unescon maailmanlaajuisen Geopark-verkoston jäsen. Verkosto esittää geologista syntyhistoriaa, josta Rokuan erityispiirre on jääkauden tarina. Matkailukeskuksen tarjonnassa painottuvat myös hyvinvointi- ja luontopalvelut sekä tapahtumat. Nykyisin asiakkaat ovat pääasiassa kotimaisia matkailijoita, mutta Geopark-verkosto antaa hyvät lähtökohdat alueen laajamittaiselle kansainväliselle verkostoitumiselle ja siten matkailuelinkeinon kansainvälistymiselle. Rokuan kansallispuistossa vieraillee noin 20 000 kävijää vuodessa. Tavoitteena on laajentaa kansallispuistoverkostoa lähialueelle sijoittuvan Hossan ja myöhemmin Olvasuon luontokohdeilla. Oulujokea ja Oulujärveä on suunniteltu hyödynnettäväksi erityisesti opastetussa ja muussa kalastusmatkailussa sekä vesillä liikkumisessa. Matkailukeskuksen saavutettavuus tukeutuu valtatie 22 liikennöintiin.

Kuva 5. Rekisteröityjen yöpymisten kehitys Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukohteissa vuosina 2000–2014.

Kuva 6. Kansainvälisten matkailijoiden rekisteröityjen yöpymisten suhteellisen osuuden kehitys Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukohteissa vuosina 2000–2014.

Pohjois-Pohjanmaan matkailutarjontaa täydentävät kaupunkikeskukset ja niiden lähialueet. Raahessa matkailu perustuu merenkulkuun, saaristoon ja historiaan liittyvien palveluiden ja tapahtumien kehittämiseen matkailijoille. Työmatkailussa painotetaan suurhankkeiden toteutuksen aikana kokous- ja kongressimatkailua ja matkailupalveluiden, kuten majoituspalveluiden, kehittämistä. Ylivieska on monipuolinen kaupan ja palveluiden keskus. Alueella on myös kulttuuri- ja viihdetapahtumia sekä messuja.

Matkailun vetovoimaa on myös Pohjois-Pohjanmaan laajoilla maaseutu- ja erämaisilla alueilla. Keskipisteen (Nivala-Haapajärvi ja Haapavesi-Siikalatva) matkailussa keskeinen rooli on tapahtumilla, kiertomatkailla (best budget-teema) ja maaseudun erityispiirteiden yrityslähtöisessä tuotteistamisessa. Metsäpeuranmaa on osa Pohjois-Pohjanmaalle, Keski-Suomeen ja Keski-Pohjanmaalle sijoittuvaa Salamajärven kansallispuistoa ja Peuran polkua. Erityisesti maaseutumaisilla alueilla palveluita voidaan monipuolistaa paikallisista lähtökohdista tukeutumalla ja täydentämällä matkailukeskusten palvelutarjontaa. Mahdollisuuksia on elämyksellisessä lähiruoassa ja sen tuotteistamisessa.

Raahen, Ylivieskan, Keskipisteen, Metsäpeuranmaan ja Liminganlahden matkailukohteissa tavoitteena on alueellisten matkailutoimijoiden organisoituminen matkailuyhdistyksiksi sekä elinkeino- ja yrityslähtöisen kehittämistoiminnan käynnistäminen. Kasvun tavoittelemisessa on luontevaa hakea yhteistoimintaa ja -kehittämistä myös lähialueilla sijaitsevien kärkimatkailukeskusten kanssa. Esimerkiksi Raahen seudulla ja Kalajoen matkailualueella on suunnitelmia kehityksen ja hankeyhteistyön tiivistämiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan luonto- ja kulttuurikohteiden kehittämiseksi tavoitellaan Unescon maailmanperintö-kohteiden arvoa Suomen ja Venäjän raja-alueelle sijoittuvien Oulangan ja Paanajärven kansallispuistojen alueella sekä Perämeren maankohoamisrannikolle sijoittuvalla ja kansainvälisesti tunnetulla Liminganlahden lintuvesialueella yhdessä laajemman Pohjois-Pohjanmaan kosteikkoalueiden kanssa.

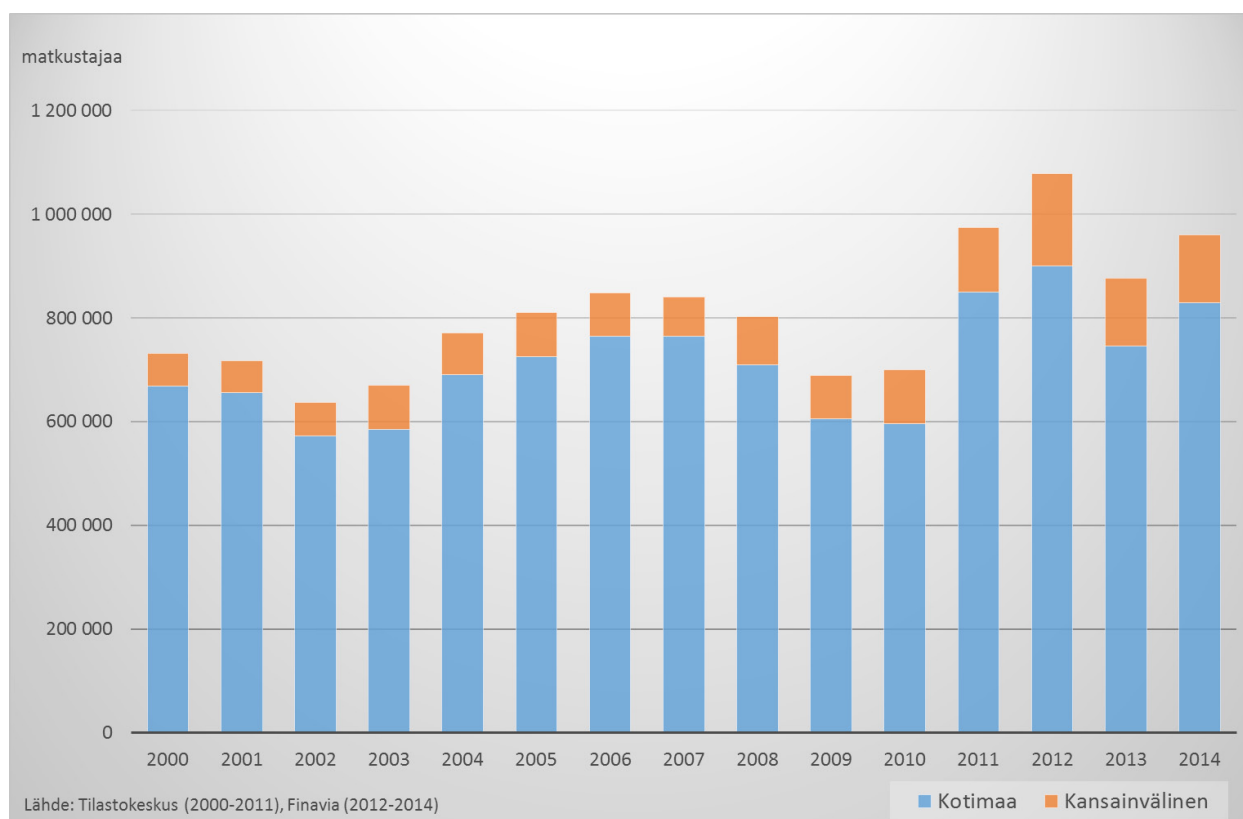
4.2. Saavutettavuus

Lentoliikenne

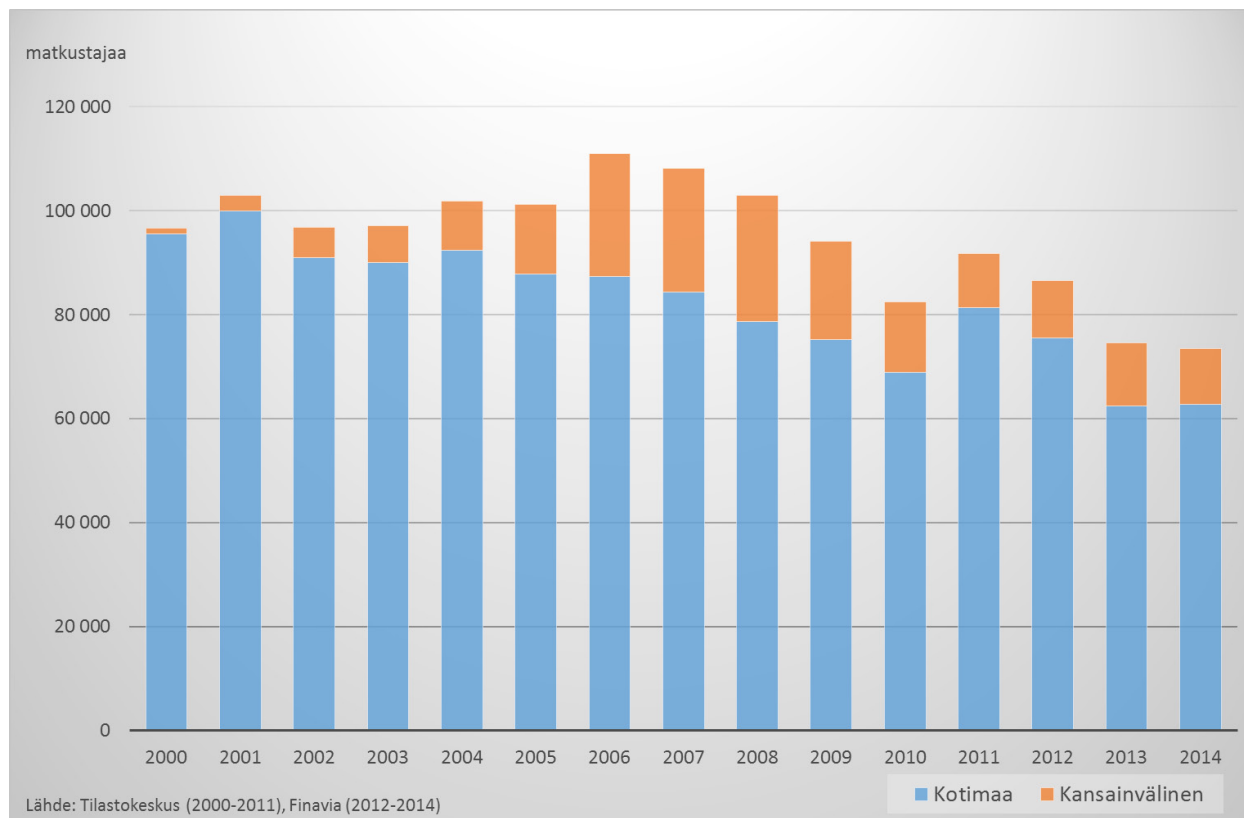
Matkailuelinkeinon kansainvälistymisen keskeinen edellytys ovat toimivat lentoliikenneyhteydet ja matkaketjut. Oulun lentoasema on Pohjois-Suomen päälentoasema, josta on hyvät kotimaiset yhteydet ja myös kansainvälisiä reittejä. Oulun lentoaseman matkustajamäärien trendi on vahvasti kasvava, mutta suurin osa liikenteestä on kotimaan liikennettä (kuva 7). Vuonna 2014 kentällä operoi kolme lentoyhtiötä ja lentoaseman matkustajamäärä oli lähes miljoona matkustajaa. Alueen tavoitteena on kasvattaa matkustajamäärä noin 1,3 miljoonaan matkustajaan vuoteen 2020 mennessä ja kehittää lentoasemaa kansainvälisenä kauttakulkulentoasemana. Kasvua haetaan erityisesti suorilla kansainvälisillä lentoyhteyksillä, jotka palvelevat myös alueen matkailua. Lentomatkustamisen palvelutason kehittäminen edellyttää sujuvia ja nopeita liityntäyhteyksiä lentoasemalta Oulun matkakeskukseen ja siitä edelleen pohjoiseen, etelään ja itään palvellen matkailijoita ja liikematkustajia.

Kuusamon lentoasemalla on keskeinen rooli matkailun ja muun elinkeinoelämän kehityksen vauhdittajana. Matkailuelinkeino on asettanut tärkeimmiksi tavoitteiksi ennakoitavissa olevat, ympärivuotisesti toimivat ja kohtuuhintaiset yhteydet Kuusamon ja Helsinki-Vantaan lentoasemien välillä. Kansainvälisiä matkailijoita palvelevat charter-lennot erityisesti sesonkiaikoina ja sujuvat matkaketjut kansainvälisen liikenteen lentoasemilta matkailukeskuksiin. Vuonna 2014 Kuusamossa operoi vain yksi lentoyhtiö ja matkustajamäärä oli alle 80 000 henkilöä (kuva 8). Matkustajamäärien trendi on ollut suhteellisen vakaa, mutta viimeisen vuosikymmenen aikana matkustajamäärät ovat olleet laskussa johtuen vähäisistä lentovuoroista ja siitä aiheutuvista vaikutuksista kysyntään.

Uudenlaisia mahdollisuuksia on myös pienimuotoisessa taksi- ja muun lentoliikenteen kehittämisessä hyödyntämällä alueella sijaitsevia lentopaikkoja.

Kuva 7. Kotimaan ja kansainvälisen lentoliikenteen kehitys Oulun lentoasemalla vuosina 2000–2014.

Kuva 8. Kotimaan ja kansainvälinen lentoliikenteen kehitys Kuusamon lentoasemalla vuosina 2000–2014.

Junaliikenne

Raideliikenne kasvaa jatkuvasti Suomen pääradalla, mutta viime vuosina ratatyöt Seinäjoen ja Oulun välillä sekä eri joukkoliikennemuotojen välinen kilpailutilanne ovat ta- soittaneet junamatkustajien määrän kasvua myös Oulun ja Helsingin välillä. Ratatöiden valmistuttua, vuonna 2017, Oulun ja Helsingin välinen matka-aika on noin viisi tun- tia. Tavoitteena on kehittää pääradan liikennöintiä Oulus- ta etelään ja pohjoiseen. Liikenne- ja viestintäministeriön kaukoliikenteen palvelutaso voidaan toteuttaa kehittämällä raideyhteyksiä Oulusta Kajaaniin ja Kuopioon sekä Tornio- Haaparantaan ja Rovaniemelle. Liikennöinti Oulusta itään on täysin ja pohjoiseen osin ostoliikennettä. Matkailuelin- keinoa palvelevat toimivat ja joustavat matkaketjut sekä nopeat yhteydet, jolloin eräs jatkokehittämistä vaativa mah- dollisuus voisi olla autojunaliikenteen kehittäminen Poh- jois-Pohjanmaan matkailukeskusten tarpeisiin.

Linja-autoliikenne

Linja-autoliikenne palvelee matkustajia omatoimi- ja ryh- mämatoikoilla. Linja-autoliikenne myös täydentää lento- ja rautatieliikenteen matkaketjuja. Linja-autojen kaukoli- kenne hoidetaan markkinaehtoisena liikenteenä. Suunnit- telulla pyritään toteuttamaan kaukoliikenteen palvelutaso yhteistyössä raideliikenteen kehittämisen kanssa Jyväskylän,

Kajaanin ja pohjoisen suuntiin. Matkailuelinkeinoa ja -kes- kusten kehitystä voidaan edistää viime vuosina kasvaneella halpabussien vuorotarjonnalla.

Oulun lentoasemalta ei ole kovin hyvin toimivia liityntäyh- teyksiä alueen kärkimatkailukeskuksiin, mikä vaikeuttaa liikkumista yksinomaan julkisilla liikennevälineillä. Lento- asemalta on toimiva ja tiheästi liikennöivä seutuliikenteen vuorotarjonta Oulun keskustan rautatie- ja linja-autoase- malle. Matkailukeskukset ovat hoitaneet liityntäyhteydet lentoasemalle pääasiassa yrittäjävetoisesti tai kutsuohjat- tuna liikenteenä. Tavoitteena on, että kaikki joukkoliikenne ohjautuu Oulun suunnittelun matkakeskuksen kautta.

Vesiliikenne

Vesiliikenteen merkitys on varsin vaatimaton, vaikka alu- eella on merenrantaa ja sisävesiä. Matala merenranta ohjaa liikenteen harvoin satamiin, mutta niissä ei ole nykyisin valmiuksia matkustajaliikenteelle. Suurimpien jokien ra- kentaminen vaikeuttaa myös liikennettä sisämaan matkai- lukeskuksiin. Mahdollisuuksia vesiliikenteelle tarjoaa yrittä- jävetoinen lähialueen risteilytoiminta sekä vesibussit ja -taxit alueen vesistöissä.

5 POHJOIS-POHJANMAAN KÄRKIMATKAILU- KESKUSTEN TAVOITTEET JA KEHITTÄMISTOIMENPITEET

Pohjois-Pohjanmaan matkailukeskukset ovat laatineet alueellisia matkailun kehittämisstrategioita. Niiden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet on kuvattu taulukossa 1. Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskusten yleistavoite on edistää matkailutoimielinkeinon kasvua ja kansainvälistymistä sekä saada aikaan myönteisiä vaikutuksia aluetalouteen. Tavoitteissa painottuvat sekä keskusten kapasiteetin kasvattaminen että kannattavuuden parantaminen käyttöasteen ympärivuotistamisen avulla. Pitkän aikavälin kasvutavoitteet on tarkoitus saavuttaa monipuolistamalla kotimaisia matkailijasegmenttejä ja erityisesti lisäämällä kansainvälisten matkailijoiden vierailuita matkailukeskuksissa. Kärkimatkailukeskusten tavoite on pääasiassa reilun 6 prosentin kasvu vuosittain. Tavoiteltavat markkina-alueet ovat yleisesti naapurimaat, Keski-Eurooppa ja Benelux-maat, Iso-Britannia ja kasvavana alueena myös Aasia. Kehittämistoimenpiteissä painottuvat matkailukeskuksen erityispiirteiden ja vahvuuksien kehittäminen.

Pohjois-Pohjanmaalla alueelliset matkailuyhdistykset ovat laatineet myös tarkempia ja toiminnallisia matkailuelinkeinon kehittämisohjelmia sekä eri tahot ovat laatineet matkailukeskusten ja -alueiden maankäytön ja infrastruktuurin kehittämisen yhdistäviä masterplan-suunnitelmia. Suunnitelmien keskeisen lähtökohdan muodostavat asiakkaiden tarpeet ja matkustusmotiivit.

Kehittyvistä matkailualueista Raahessa, Keskipisteen alueella ja Metsäpeuranmaalla selkeä päämäärä on organisoida ja perustaa alueelliset matkailuyhdistykset ja sen kautta vahvistaa alueellista matkailun kehittämistoimintaa. Näitä voidaan hyödyntää työkaluina alueellisessa kehittämisessä.

Syöte kesällä, kuva Oulun Matkailu Oy

Kärkimatkailukeskusten keskeiset tavoitteet ja kehittämistoimenpiteet					
	Ruka-Kuusamo	Oulun kaupunki-seutu	Kalajoen Hiekkasärkät	Syöte, Pudasjärvi	Rokua Geopark
Kärkitavoitteet	- kasvua kansainvälisiltä markkinoilta - saavutettavuuden parantaminen kansainvälisesti ja kotimaassa - ympärivuotisuus	- kasvu kansainvälistymisen avulla - kannattavuus käyttöasteen parantamisen avulla	- matkailun kansainvälistyminen - matkailijamäärän kaksinkertaistaminen	rekisteröityjen yöpymisten, majoituskasiteetin, hissilippujen, luontokeskuksen ja kansallispuiston käytön kasvattaminen	- matkailutulon ja -työllisyyden kasvu - matkailijamäärän kasvu - majoituskapasiteetin kasvu - matkailuyritykset
Kasvutavoite (rekisteröidyt yöpymiset)	+ 180 000 yöpymistä vuonna 2017 + 6,7 % kasvu/vuosi	+ 400 000 yöpymistä vuonna 2020 + 6,4 % kasvu/vuosi	+300 000 yöpymistä vuonna 2025 + 6,9 % kasvu/vuosi	+ 227 000 yöpymistä vuonna 2023 + 14,9% kasvu/vuosi	+ 70 000 yöpymistä vuonna 2023 + 6,5% kasvu/vuosi
Tavoiteltavat kansainväliset markkinat	Iso-Britannia, Keski-Eurooppa, Venäjä ja Aasia	Venäjä, Norja, Ruotsi, Keski-Eurooppa ja Aasia	Pohjoismaat, Venäjä, Keski-Eurooppa ja Aasia	Iso-Briannia, Keski-Eurooppa, Benelux-maat ja Venäjä	Geopark-verkosto, erityisesti Keski-Eurooppa ja Kiina
Strategisen kehittämisen toimenpidekokonaisuudet	- matkailukeskuksen erilaistaminen kilpailevista kohteista - luonto-, kulttuuri- ja hyvinvointimatkailun kehittäminen - kesä- ja tapahtumamatkailun kehittäminen - myyntikonseptien ja -osaamisen kehittäminen	- kärkituotteiden ja laadun kehittäminen - pitkäjänteinen markkinointi ja myynti - saavutettavuuden ja toimintaympäristön kehittäminen - tutkimus-, koulutus- ja kehittämissyhteistyö	- Hiekkasärkien kasvuohjelman toteuttaminen vaiheittain: tapahtumahotelli, kylpylän uudistaminen, liikunnallinen elämyskeskus, Event Park, Horse Village, Motor World ja Marinan alue - tapahtumien kehittäminen - Hiekkasärkien liikennejärjestelyt	- majoituskasiteetti - ympärivuotista vetovoimaa lisäävät palvelut - infran, reittien ja logistiikan kehittäminen - Luontokeskuksen ja sen palveluiden kehittäminen - tapahtumien kehittäminen	- yhteismarkkinoinnin johtaminen - yrittäjyyden edistäminen - ympäristökasvatus - kulttuuri - toimintaympäristö
Lähde	Koillismaa 2014+ elinvoimaohjelma, matkailun toimiala	Oulun seudun matkailustrategia ja toimenpideohjelma 2014–2020	Kalajoen matkailun kasvuohjelma 2015–2025	Syötteen matkailun kehittämissuunnitelma 2011–2023, päivitys 2014	Rokua Geopark -strategia 2013–2023

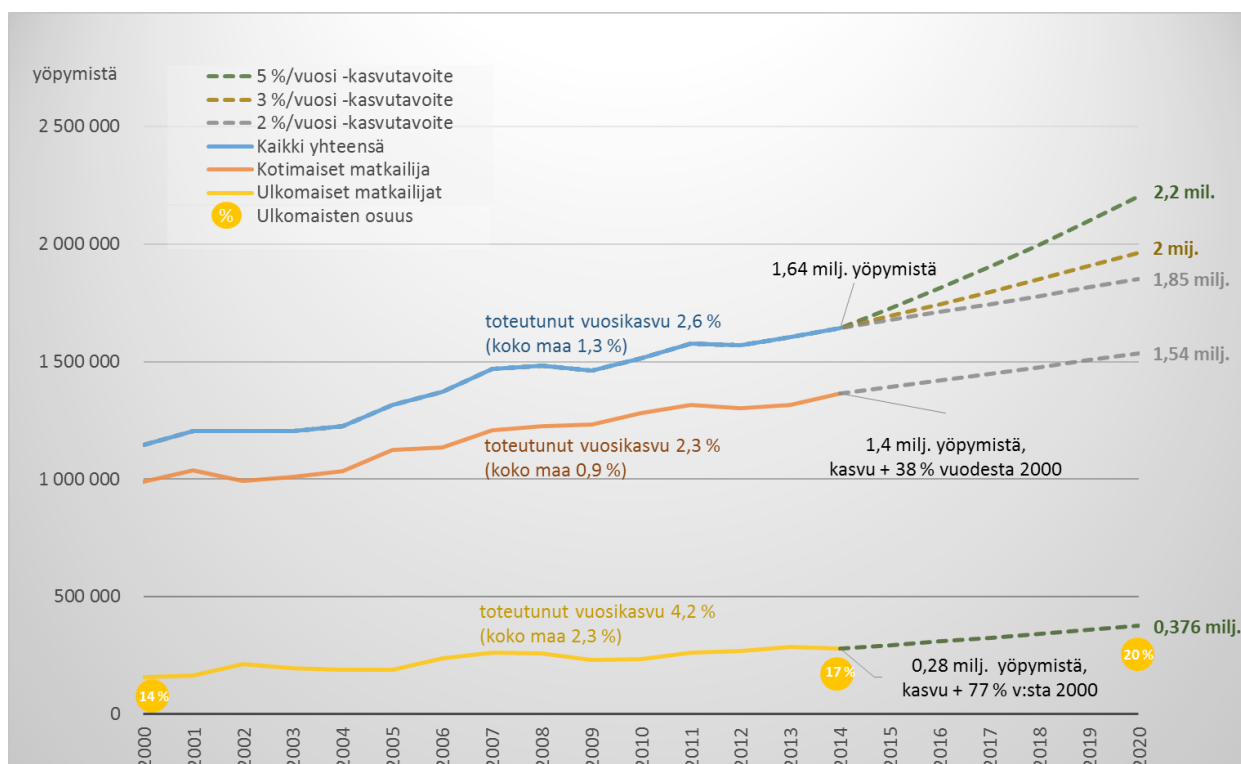
Taulukko 1. Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskusten asettamat keskeiset tavoitteet ja kehittämistoimenpiteet.

6 POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUELINKEINON VISIO JA TAVOITTEET VUOTEEN 2020

POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUELINKEINON VISIO 2020: Yhteistyöllä matkailuelinkeinosta kasvua ja kansainvälisyyttä!

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisen johtajatus on saada aikaan uutta kasvua ja elinvoimaa maakuntaan. Tavoite on linjassa kansallisen matkailustrategian ja maakuntaohjelman tavoitteiden kanssa painottaen matkailuelinkeinon kansainvälistymistä ja aluetaloudellisia hyötyvaikutuksia. Valtakunnallinen tavoite on, että kansainvälisten matkailijoiden määrä kasvaa noin 5 prosenttia

ja kotimaisten 2 prosenttia vuodessa. Kansalliset tavoitteet jatkavat varsin luontevasti Pohjois-Pohjanmaan matkailun pidemmän aikavälin kasvutrendiä (kuva 9). Edellä kuvattuja ennusteita soveltaen Pohjois-Pohjanmaan rekisteröidyt yöpymiset kasvavat hieman yli kahteen miljoonaan vuorokauden ja kansainvälisten matkailijoiden osuus nousee viidennekseen, lähes 400 000 yöpymiseen, vuonna 2020.

Kuva 9. Rekisteröityjen kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisten kehitys Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 2000–2014 (toteutunut) ja tavoite vuoteen 2020.

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisen voimavarat kohdennetaan entistä vahvemmin sellaisiin toimenpiteisiin ja kehittämishankkeisiin, joiden avulla saadaan myönteisiä taloudellisia vaikutuksia alueelle. Matkailuelinkeinon ja -alueiden kehittäminen tähtää siihen, että matkailun roolina on toimia alueellisen kehittämisen välineenä. Tavoite on, että Pohjois-Pohjanmaan matkailuklusterin liikevaihto kasvaa edelleen viidenneksellä ja henkilöstö kymmenyksellä seuraavan ohjelmakauden aikana (taulukko 2). Keskeinen edellytys on kansainvälisen saavutettavuuden parantaminen avaamalla uusia lentoyhteyksiä ja -vuoroja Oulun ja Kuusamon lentoasemille.

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon tavoitteet				
TAVOITE	2000	2007	2014	TAVOITEVUOSI 2020
Rekisteröidyt yöpymiset				
• lukumäärä	1 146 700	1 470 500	1 644 500	2–2,2 miljoonaa yöpymistä
• kansainvälinen osuus	14 %	18 %	17 %	20 %
Kapasiteetti				
• vuodepaikat	10 149	11 668	12 576	13 500 vuodetta
Huonekäyttöaste	45,3 %	46,3 %	44,7 %	47,5 %
Matkailuklusteri, indeksi				
• liikevaihto		82	100	120
• henkilöstö		90	100	110
Lentoliikenne				
Oulu	732 000	839 900	960 500	1,3 miljoonaa matkustajaa
• kansainvälinen osuus	8,7 %	9,0 %	13,6 %	39 %
Kuusamo	96 700	108 200	73 400	90 000 matkustajaa
• kansainvälinen osuus	1,2 %	22,1 %	14,5 %	17,5 %

Taulukko 2. Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon tavoitteet vuoteen 2020.

7 POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUELINKEINON STRATEGISET PAINOPISTEET JA TOIMENPIDEKOKONAISUUDET

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinoa kehitetään neljän laajemman strategisen painopisteen avulla. Ne ovat 1. matkailukeskusten ja kärkituotteiden kehittäminen, 2. matkailualueiden ja -keskusten saavutettavuuden ja infrastruktuurin kehittäminen, 3. matkailualueiden imago sekä matkailukeskusten myynti ja markkinointi ja 4. matkailuelinkeinon tutkimus ja koulutus. Painopisteet kuvataan siten, että strategiset tavoitteet ohjaavat kehittämisen suuntaa ja ulottuvat vuoteen 2020, kun taas ensivaiheessa käynnistettäväksi esitettävät toimenpiteet ovat matkailuelinkeinon toimijoiden esityksiä toimenpide- ja hankekokonaisuuksiksi. Strategiakaudella voi olla tarve päivittää ja uudistaa tässä esitettäviä toimenpiteitä tarpeiden mukaan. Kärkihankkeina ja -toimenpiteinä kuvataan kehittämisstrategian laadinnan aikana käynnistettäviä tai toimijoiden valmistelemia kehittämistoimenpiteitä, joiden toteuttaminen edistää asetettuja tavoitteita laaja-alaisesti alueen matkailukeskuksissa.

Esitettävät toimenpiteet eivät ole sitovia, vaan eri osapuolet varautuvat toimivaltansa ja käytettävissä olevien resurssiensä puitteissa edistämään strategisia painopisteitä ja linjauksia sekä niitä toteuttavia toimenpiteitä. Esitykset eivät myöskään sulje pois muita kehittämishankkeita.

Rokua Lemmenpolku, kuva VisitOulu

PAINOPISTE	MATKAILUKESKUSTEN JA KÄRKITUOTTEIDEN KEHITTÄMINEN
Strateginen tavoite vuoteen 2020	Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskukset erilaistuvat ja profiloituvat vahvasti nykyisten kärkituotteiden sekä uusien kehitettävien matkailukoh- teiden ja -tuotteiden avulla kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimaisiksi ympärivuotisiksi matkailualueiksi.
Toimijoiden ensivaiheessa käynnis- tettäväksi esittämät toimenpiteet	Matkailukeskusten ja -kohteiden kasvun tukeminen maankäyttöä ja toimin- taympäristöä kehittävällä masterplan- ja liiketoiminnan toteuttamissuunni- telmilla
	Matkailukeskusten kärkituotteiden profiloiminen ja päiväkäyntivyyöhykkeen matkailukohteiden ja -tuotteiden laadun ja tunnettuuden kehittäminen kysyntälähtöisesti
	Matkailukeskusten ja -yritysten investoinnit lisäkapasiteettiin ja uusiin tuotteisiin
	Matkailu- ja palveluyritysten sekä tapahtumajärjestäjien yritysverkostoja ja yhteismarkkinointia kehittävät toimenpiteet kärkimatkailukeskuksissa ja toimijoiden välillä
	Liike-, kokous ja kongressimatkailun edellytysten ja markkinoinnin kehittä- minen kaupunkiseuduilla ja suurhankkeiden vaikutusalueella
	Tapahtumien kehittäminen kansallisesti ja kansainvälisesti tunnetuiksi kär- kitapahtumiksi ja paketoiminen ympärivuotiseksi tapahtumakalenteriksi
	Vesistö- ja kalastusmatkailun edellytysten ja tuotepakettien suunnittelu- ja kehittäminen matkanjärjestäjien ja yritysten kanssa
	Matkailukeskuksen kärkituotteiden ja -palveluiden konseptointi ja laadun kehittäminen, mm. Green Care / Wellbeing, Wild Life ja Wild Food, paikal- lisuus, lähiruoka ja kulttuuri
	Olemassa olevien teknologioiden (digitaliset ratkaisut) soveltaminen ja rajapintojen kehittäminen matkailukeskusten, -kohteiden ja -tuotteiden monikanavaisessa esittelyssä, viestinnässä, myynnissä ja markkinoinnissa eri segmenteille matkan eri vaiheissa
Kärkihankkeet ja -toimenpiteet	Matkailukeskusten ja -kohteiden kasvun tukeminen maankäyttöä ja toimin- taympäristöä kehittävällä masterplan- ja liiketoiminnan toteuttamissuunni- telmilla
	Matkailu- ja palveluyritysten sekä tapahtumajärjestäjien yritysverkostoja ja yhteismarkkinointia kehittävät toimenpiteet
	Matkailukeskusten ja -yritysten investoinnit lisäkapasiteettiin ja uusiin tuotteisiin

PAINOPISTE	MATKAILUALUEIDEN JA -KESKUSTEN SAAVUTETTAVUUDEN JA INFRASTRUKTUURIN KEHITTÄMINEN
Strateginen tavoite vuoteen 2020	Pohjois-Pohjanmaan matkailualueiden ja -keskusten kehitys edellyttää ponnostuksia saavutettavuuteen Suomessa ja kansainvälisesti sekä sujuvia liityntäyhteyksiä lentoasemilta ja matkakeskuksesta tukeutuen juna- ja linja-autoyhteyksiin. Oulun lentoasemaa kehitetään jatkossakin Pohjois-Suomen kansainvälisenä kauttakulkulentoasemana, josta on hyvät kotimaan ja kansainväliset yhteydet. Matkailukeskuksissa kehitetään ensisijaisesti ole-massa olevaa infrastruktuuria ja reittejä.
Toimijoiden ensivaiheessa käynnistettäväksi esittämät toimenpiteet	Oulun lentoaseman kehittäminen kansainvälisenä kauttakulkulentoasemana ja kansainvälisenä porttina Pohjoisille alueille
	Kuusamon ja Helsinki-Vantaan lentoasemien välillä ennakoitavissa olevan, ympärivuotisesti toimivan ja kohtuuhintaisen reittilento liikenteen ja kansainvälisen charter-liikenteen kehittäminen
	Oulun matkakeskuksen kehittäminen toimivaksi solmupisteeksi kauko- ja paikallisliikenteen välillä ottaen huomioon matkailukeskusten ja -elinkeinon tarpeet
	Liikenteen kärkihankkeiden ja joukkoliikenteen palvelutason toteuttaminen (KAKEPOLI-liikennestrategia)
	Matkailukeskusten sisäisten liikenneyhteyksien ja -järjestelmien kehittäminen ja matkailuteiden tuotteistaminen, mm. Pohjanlahden rantatie ja Tervan tie
	Reittien kehittäminen ja tuotteistaminen matkailualueilla ja -keskuksissa, mm. Kitkan kierros, Tervareitin vaihteellinen toteuttaminen ja moottorikelkkareitit
	Pienvenesatamien ja vesireittien kunnostaminen ja kehittäminen
	Matkailukeskusten kohteiden ja reittien sisäisesti yhdenmukaisen opastuksen, viitoituksen ja sähköisen viestinnän suunnittelu ja toteuttaminen
Kärkihankkeet ja -toimenpiteet	Itä- ja Pohjois-Suomen lentoliikenteen kehittämishanke
	Oulun asemakeskuksen konseptointi -kehittämishanke
	Jatkuva alueellinen liikennejärjestelmätyö

PAINOPISTE	MATKAILUALUEIDEN IMAGO SEKÄ MATKAILUKESKUSTEN MYynti JA MARKKINOINTI
Strateginen tavoite vuoteen 2020	Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kansainvälistymiseksi luodaan matkailualueiden ja -keskusten vahvuuksiin perustuva monipuolinen imago ja tehostetaan niiden myyntiä ja markkinointia. Lisäarvoa tuo matkailualueiden ja kärki-matkailukeskusten yhteistyön tiivistäminen Pohjois-Pohjanmaalla sekä luonteva yhteistoiminta erityisesti Lapin ja Kainuun kanssa.
Toimijoiden ensivaiheessa käynnistettäväksi esittämät toimenpiteet	Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskukset yhdessä kehittävät alueen yritysten osaa-mista, tuotteiden laatua ja kehittävät markkinointi- ja myyntikanavia valituille kansainvälisille kohdemarkkinoille
	Lappi-imagosta lisäarvoa Koillismaan matkailukeskusten myynnin ja markkinoinnin kehitystyön tueksi
	Matkailuelinkeinon monipuolinen esiintuominen ja hyödyntäminen pohjoisen aluemarkkinoinnissa hyödyntämällä AV-sisältötuotantoja ja digitaalisia ratkaisuita, mm. Arctic Image -kehittämishanke
	Kehittyvien matkailualueiden yhteismarkkinoinnin kehittäminen
Kärkihankkeet ja -toimenpiteet	Attractive Oulu Region -kehittämishankekokonaisuus
	House of Lapland ja alueellista myyntiä ja markkinointia tukevat kehittämishankkeet
	Arctic Image -kehittämishanke

PAINOPISTE	MATKAILUELINKEINON TUTKIMUS JA KOULUTUS
Strateginen tavoite vuoteen 2020	Matkailuelinkeinon kilpailukyvyyn parantamiseksi käynnistetään systemaattinen matkailu-keskuksia ja -elinkeinoa palveleva tutkimus- ja kehittämisohjelma. Tutkimuspohjaista tietoa tarvitaan matkailijoiden kysynnästä, matkailuelinkeinon ja aluekehityksen kytken-nöistä alueellista ennakkoinnin tarpeisiin sekä digitaalisen liiketoiminnan ja markkinoinnin kehittämisen tueksi. Matkailualan koulutusta vahvistetaan ja kehitetään ottaen huomioon työelämävastaavuus ja erityisesti kansainvälistymisen uudenlaiset haasteet eri koulutusasteilla. Oulun yliopiston ja alueen korkeakoulujen erityisasiantuntemusta hyödynnetään matkailun ja liiketoiminnan kehittämisessä.
Toimijoiden ensivaiheessa käynnistettäväksi esittämät toimenpiteet	Matkailuelinkeinon asiakas- ja aluetaloudellisten vaikutusten analysointi Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun matkailukeskuksissa -tutkimus- ja kehittämisohjelma
	Ennakointi ja tietopalvelut matkailuelinkeinon innovaatioiden ja liiketoiminnan kehittämisen tukena
	Unescon maailmanperintökohteen ja matkailuelinkeinon vetovoimaa valmistelevat tutkimukset, selvitykset ja suunnitelmat, mm. Oulanka ja Paanajärvi kansallispuistot ja Liminganlahti yhdessä laajemman Pohjois-Pohjanmaan kosteikkoalueen kanssa
	Matkailun koulutusväylien ja korkea-asteen koulutuksen vahvistaminen Pohjois-Suomen oppilaitoksissa
	Toisen asteen koulutus vahvistamaan nuorten yrittäjyyttä, liiketoimintaosaamista ja alueellista tietopohjaa, mm. luonto- ja kulttuurikasvatus
	Oppisopimuksen kokeilut matkailualan yrityksissä, esim. kevennetty työssäoppimisen malli Pohjois-Suomessa
	Kansainvälisyyden valmiuksien kehittäminen matkailualueilla ja palvelualan yrityksissä
	koulutushanke, mm. kulttuuriosaaminen matkailumyynnissä ja -markkinoinnissa
	Matkailu- ja palvelualan koulutusohjelmien laajentaminen kohderyhmänä ei-suomea äidinkielenään puhuvat nuoret
Kärkihankkeet ja -toimenpiteet	Matkailuelinkeinon ja aluekehityksen tutkimus- ja kehittämisohjelma (KAMK ja toisen asteen oppilaitokset)
	Oulun seudun matkailun yritys- ja markkinalähtöinen tutkimus- ja kehitysohjelma (OAMK)
	Unescon maailmanperintökohteen hakemukseen ja matkailun vetovoimaan liittyvät tutkimukset ja selvitykset
	Matkailuelinkeinon kansainvälisiä valmiuksia lisäävät tutkimus- ja koulutusohjelmat

8 POHJOIS-POHJANMAAN MATKAILUN KEHITTÄMISTRATEGIAN EDISTÄMINEN JA SEURANTA

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittäminen on jatkuvaa ja vuorovaikutteista toimintaa, jossa keskeisessä asemassa ovat määrälliset, laadulliset ja toiminnalliset tarkastelut. Strategian edistämisen ja seurannan tueksi on määritelty Tilastokeskuksen aineistoista saatavat ja siten vertailukelpoiset strategiset tavoitteet (rekisteröidyt yöpymiset, kapasiteetti, huonekäyttöaste sekä matkailuklusterin ja lentoliikenteen kehitystä kuvaavat tunnusluvut). Lisäksi Kajaanin ammattikorkeakoulu on analysoinut Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskusten aluetaloudellisia vaikutuksia (välitön matkailutulo ja -työllisyys) kehittämisstrategian laatimisen rinnalla Kajaanin ammattikorkeakoulun toteuttamassa CoReFor -tutkimus- ja kehittämishankkeessa. Jatkossa olisi tarpeellista analysoida tarkemmin ja yhtäläisin menetelmin paitsi aluetaloudellisia ja muita vaikutuksia, mutta myös alueella vierailevia matkailijaryhmiä ja niiden asiakaskokemuksia.

Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisen strategiset tavoitteet ja painopisteet palvelevat käynnissä olevan EU-ohjelmarahoituksen ohjelmakautta, mutta kehittämisstrategiassa esitettyjä konkreettisia toimenpiteitä voidaan tarkentaa ja päivittää yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa ennen vuotta 2020. Päävastuu strategian edistämisestä ja seurannasta on Pohjois-Pohjanmaan liiton asettamalla Pohjois-Pohjanmaan matkailun kehittämistoimikunnalla.

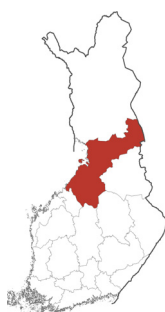
Kehittämistoimikunta toimii matkailun alueorganisaationa. Tärkeimmät tehtävät ovat

1. *toimia matkailuelinkeinon alueellisena yhteistyö- ja asiantuntijafoorumina*, jonka mukaisesti se koordinoi ja edistää matkailualueiden ja -keskusten keskinäistä yhteistyötä ja toimii matkailuelinkeinon asiantuntijatahona.
2. *toimia matkailuelinkeinon strategisena kehittäjänä*. Edistää ja seurata Pohjois-Pohjanmaan matkailun kehittämisstrategian toteuttamista erityisesti vaikuttavuuden näkökulmasta, ottaa kantaa matkailuelinkeinon valtakunnallisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin sekä linjata alueellisella tasolla operatiivisten toimenpiteiden toteuttamista.
3. *toimia aktiivisena alueellisena vaikuttajana*. Välittää tietoa Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon ja toimialueen ajankohtaisista asioista eri tahoille ja vaikuttaa edunvalvonnan keinoin elinkeinon yleiseen kehitykseen.

Pohjois-Pohjanmaan matkailun kehittämisstrategian määrällisten mittareiden seuranta monipuolistetaan jatkossa matkailuelinkeinon laadullisilla ja toiminnallisilla katsoyksilla vuosittain järjestettävässä Pohjois-Pohjanmaan matkailuparlamentissa. Tuotettavassa matkailuelinkeinon vuosiraportissa kuvataan keskeisten mittareiden sekä toteutettujen ja käynnissä olevien toimenpiteiden tilannekatsaus. Raportin avulla kehittämistoimikunnalla on työkaluja pohdita tarvittavia keinoja ja kannusteita, joiden avulla voidaan kehittää matkailuelinkeinoa sekä tarvittaessa myös muuttaa kehityksen suuntaa.

Ruka, kuva Ruka-Kuusamo Matkailu ry

Pohjois-Pohjanmaan liitto
Council of Oulu Region

Sepänkatu 20
90100 OULU Finland

Puh./tel. +358 (0)40 685 4000
Telefax +358 (0)8 3214 013

info@pohjois-pohjanmaa.fi
www.pohjois-pohjanmaa.fi